

Brodermord och vigvatten

Collage: Opulens.

KYRKLIGA ILLDÅD. Kriget mellan två folk som delar samma fromhetstradition, den östliga ortodoxa kristendomen, hindrar inte att den ryska arméns vapen – alltifrån handeldvapen till atomstridspetsar – blir välsignade med vigvatten i särskilda kyrkliga ceremonier.

De krigets förbrytelser och fasor som utspelar sig just nu i vårt sydöstra närområde har alldeles riktigt kallats ett brodermord, ett krig mellan brödrafolk. En övermäktig slavisk nation går till blodigt angrepp mot en annan, mindre och svagare – med besläktat språk och besläktad kultur men med en tydlig och medveten egen nationell identitet och under fullt fredliga omständigheter erkänd som självständig efter Sovjetunionens upplösning.

Men därutöver är detta ett krig mellan två folk som delar samma kristna tro, samma kyrkotillhörighet, samma fromhetstradition: den östliga ortodoxa.

Under sjuttio år av kommunistisk diktatur var den ortodoxa kyrkan, liksom all religion, förföljd, undertryckt och utsatt för systematiska trakasserier, på ett tidvis oerhört brutalt sätt. Den kommunistiska ideologin var ateistisk och religionen betraktades som något som förr eller senare måste förintas. Praktiskt taget över en natt upphörde allt detta förtryck och den ortodoxa kyrkan återtog mycket snart – visserligen inte formellt, som under tsartiden, men i realiteten – sin forna roll som statsbärande religion.

Den gamla marxismen-leninismen har efter hand ersatts av en kvasihistorisk rysk statsideologi.

Om det var så att Vladimir Vladimirovitj Putin vid sitt makttillträde en gång i tiden anlidade en stylist, blev det antagligen från första början inlagt i hans utstyrsel att han hädanefter i det massmediala rampljuset skulle framstå som nationens föredöme i ortodox fromhet. Den före detta KGB-agenten, som visserligen i likhet med Michail Gorbatjov blivit döpt som barn, var naturligtvis som alla i den sovjetiska maktapparaten trogen partimedlem och grundligt skolad i marxism-leninism, materialistisk historieuppfattning och ”vetenskaplig ateism”.

Men allt detta förmår han tydligen, liksom Sovjetstaten själv, med lätthet skaka av sig över en natt. Nu lanseras plötsligt en Vladimir Putin som ivrigt deltar i kyrkans gudstjänster; som flitigt umgås med kyrkans ledare, inte minst patriarken själv; som gör uttalanden i stil med att ”Ryssland kan inte skiljas från ortodoxin och ortodoxin kan inte skiljas från Ryssland”; som flera gånger besöker den ortodoxa klosterhalvön Athos i Egeiska havet – allt inför kameror. Och den nya ryska statsledningen består av tidigare lojala medlemmar av kommunistpartiet som nu i all hast genomgått en metamorfos och nästan samtliga är idag praktiserande ortodoxa kristna.

Den gamla marxismen-leninismen har efter hand ersatts av en kvasihistorisk rysk statsideologi, ett slags uppdaterad version av den gamla panslavismen, som i första hand vill ena alla slavisktalande folk under rysk ledning men som går längre än så. Budskapet kan förenklat sammanfattas så här: Ljuset och Sanningen kommer från Öster, det vill säga Ryssland. Det dekadenta Västerlandet – och i förlängningen hela världen – kommer att räddas och frälsas av Ryssland, dess kultur, religion och samhällsordning. Man har problem med Tolstoy, som tog avstånd från kyrkan och följaktligen blev bannlyst, och man ser mellan fingrarna med nationaltonsättaren Tjajkovskijs våldokumenterade homosexualitet – eller också förnekar man den helt enkelt. Men i stort möter den nya rysknationella myten och dess många surrealistiska narrativ inga större hinder.

Stalin är en historia för sig. Den vördnad och beundran han fortfarande blir föremål för – även i Putins tal – har inte enbart sin grund i att han, tillsammans med de allierade i väst, besegrade Hitlertyskland. Han betraktas som den store Landsfadern som under hela sin tid vid makten strött idel välgärningar över sitt folk. Den brutala förföljelsen av de ortodoxa kristna är omöjlig att sopa under mattan i nationens minne – under den värsta terrorn fanns bara tre ortodoxa biskopar och ett hundratal präster i hela det vidsträckta ryska riket, och de flesta av dessa behövde verka under jord. Men här fungerar legendbildningen återigen alldeles utmärkt: Fader Stalin var naturligtvis helt oskyldig till allt detta – det var illgärningar som utfördes av personer i Stalins närhet, framförallt judar. Det gamla antisemitiska giftet kommer emellanåt till användning, i väl avvägda doser. De omfattande utrensningarna, den stora terrorn, då Stalin lät mörda omkring en miljon av sina egna landsmän, antingen förtigs eller bortförklaras med liknande saltomortaler som ifråga om kyrkan och religionen.

~~Prenumerera på OpuLens nyhetsbrev gratis!~~

~~Välj om du vill ha nyhetsbrevet sex dagar i veckan eller på måndagar.~~

~~Prenumerera [HÄR!](#)~~

Den fortsatta Stalinkulten har inte tagit steget direkt in i kyrkan, men väl i delar av den ryska folkfromheten. Ikoner föreställande Stalin (återigen, inte erkända av kyrkan) målas och vördas i privata sammanhang.

Idag ser vi hur kyrkan och den politiska makten blivit intill förväxling och förblandning sammangjutna till ett. Den ryska ortodoxa kyrkans överhuvud patriarken Kirill, som i Vladimir Vladimirovitj ser ett slags Messiasgestalt, avsätter på löpande band präster – både hemma och utomlands – som protesterat mot kriget i Ukraina. I ett uttalande nyligen betecknade patriarken Kirill den ukrainska armén som ”ondskans krafter”. Den ryska arméns vapen, alltifrån handeldvapen och till atomstridsspetsar, blir välsignade med vigvatten i särskilda kyrkliga ceremonier.

Nej, vi kan inte av den ryska kyrkan förvänta oss någon hjälp att få slut på det pågående brodermordet. Den tar tvärtom aktivt del i dessa illdåd – brodermordet på Ukraina, brodermordet på ortodoxa trossyskon.

THOMAS NOTINI

info@opulens.se